

Een maandje ringen in midden-Zweden.

Ton van Ree

1. Algemeen

Ik had het al een paar jaar in de gaten: een ringstation in Zweden op een in mijn ogen aantrekkelijke locatie vroeg via hun website assistenten uit binnen- en buitenland voor allerlei onderzoeken. Eén van deze onderzoeken is dan het ringwerk, ruwweg gedurende juli en augustus, waarvoor zowel ervaren ringers als assistenten werden uitgenodigd.

Daar ga je natuurlijk niet zomaar voor een paar dagen heen, ik vind het daarvoor iets te ver.

Na wat overwegingen leek het dit jaar, 2004, mogelijk. Ik meldde mij per e-mail als hulp bij het ringwerk en ontving al snel het bericht, dat ik zeer welkom was.

2. De locatie.

Het bewuste ringstation is gelegen in midden-Zweden, vrijwel op de Noorse grens, om precies te zijn, op 63° 15' NB en 12° 30' OL. Het ligt midden in het hooggebergte. De provincie is Jämtland, juist ten zuiden van Lapland. Een verdere aanduiding is de ligging dichtbij de E14, de weg van Östersund naar Trondheim. Het is in ieder geval ca. 950 kilometer rijden via weg nr. 45 vanaf Gothenburg.

3. Het ringstation.

Het ringstation, officieel heet het Ännsjön Fågelstation, bestaat uit een tweetal aan elkaar gekoppelde houten gebouwtjes (laagbouw dus alleen begane grond) geverfd in de voor Noorwegen en Zweden karakteristieke roodbruine kleur. Het ene gebouwtje is vooral voor huisvesting van de ringers en assistenten, het andere is voornamelijk een soort kantoortje, met alles wat met het veldwerk

samenhangt. Ook de PC staat hierin. Verder is er nog een soort schuurtje annex werkplaatsje.

Behalve ringwerk bestaan de activiteiten van dit station uit een aanzienlijk aantal andere zaken. Ik noem slechts:

- jaarlijkse inventarisatie van broedvogels van een 15-tal moerassen;
- jaarlijkse inventarisatie van broedparen van de Poelsnip;
- jaarlijkse controle van de ongeveer 75 opgehangen nestkasten; meestal bonte vliegenvangers, maar ook wat kool-en pimpelmezen; de jongen worden geringd;
- jaarlijkse inventarisatie van broedvogels in de bergen volgens de Line Transect methode;
- jaarlijkse inventarisatie van alle watervogels op het meer;
- deelname aan het Steenarend project;
- deelname aan het Giervalk project.

Ook voor bovenstaande activiteiten, die grotendeels plaatsvinden tussen half mei en begin juli, dus meest vóór het eigenlijke ringseizoen, wordt internationaal om assistentie gevraagd.

4. De omgeving.

Deze is ronduit schitterend. Het ringstation is gelegen aan de oever van het Ånnsjön, de naam van een tamelijk groot meer met diverse eilanden. Aan dit meer, in de buurt van Ånn, ligt de meest noordelijke broedkolonie van Zweden van blauwe reigers, ca. 30 paar. Tussen het ringstation en het meer bevindt zich nog een flinke strook moeras, 200 à 300 meter breed, grotendeels bedekt met een zeggevegetatie en hier en daar een berk of een wilg. Rond het meer overal uitgestrekte sparrenbossen, afgewisseld met moerassige delen.

Op de lagere berghellingen rond het dorp liggen gemengde bossen, spar, wilg en berk. Hier komen o.m. voor: Auerhoen, Korhoen, Taigagaai en Hazelhoen. Deze laatste zit ook geregeld op de wegen in de omgeving, waar ze steentjes schijnen op te pikken t.b.v. de spijsvertering.

Aan de grens van het dorp ligt een waterval. Langs het riviertje dat langs en door het dorp stroomt, ligt iets wat ik een boreaal regenwoud zou willen noemen. Iets verder, ca. 10 kilometer rijden over een onverharde weg en een paar honderd meter stijgen, beginnen de echte bergen. Kaal, rotsig, met stukken toendra, kleine plasjes en moerasjes met veenpluis. Hier broeden o.m. Roodgesterde Blauwborst, IJsgors, Sneeuwgorst, Goudplevier, Morinelplevier, Wulp, Regenwulp, Grauwe Franjepoot, Paarse Strandloper, Bonte Strandloper, Breedbekstrandloper, Kleine Jager, Ruigpootbuizerd en Giervalk. De omgeving beheersend is de 1461 meter hoge Snåsälgarna, een prachtige berg die ook in de zomer nog gedeeltelijk bedekt is met sneeuwveldjes. Niet zo moeilijk te beklimmen. Wat verder weg enkele besneeuwde toppen met kleine gletsjers.

Het dorpje zelf stelt heel weinig voor. Er zijn niet meer dan ongeveer 50 woningen, verspreid over enkele kilometers. Er is een talksteen groeve met bijbehorende werkplaatsen, een soort café-restaurant annex souvenirwinkeltje, een zogenaamd pensioonaat, d.w.z. kamers en een paar huisjes te huur met een eenvoudig restaurant, een kleine kapel, meer een soort monumentje, en een zogenaamd Karolingisch monument. Bij dit laatste dacht ik eigenlijk direct aan Karel de Grote, maar dat kan natuurlijk niet in Zweden. Het blijkt om een monument te gaan uit oorlogen tussen Noorwegen en Zweden in de 18^e eeuw. Tenslotte is er nog een soort tentoonstellinkje van huisnijverheid, ergens in een woonhuis. Dat is alles.

Wat er niet is: bank/pinautomaat (in Åre, 50 kilometer rijden), postkantoor (in Åre, dus ook 50 kilometer rijden, er is wel een brievenbus), winkels (30 kilometer rijden voor een grote supermarkt bij de Noorse grens, op 15 kilometer bij Ånn een kleinere), benzinepomp (Noorse grens, dus ook 30 kilometer rijden).

5. De mensen.

Het ringstation, eigenlijk Ånnsjöns Fågelstation, is opgericht door een drietal Zweden, alle drie uit de buurt, Jämtland dus. De buurt wil zeggen: niet veel verder dan 300 kilometer. Het wordt gerund door de plaatselijke amateur-ornithologische vereniging, d.w.z. van

Jämtland/Härjedalen. Contactpersoon is Thomas Holmberg, die in het ziekenhuis van Östersund werkzaam is en daar in de buurt ook woont. Omdat ze zelf niet over voldoende man/vrouwkracht beschikken, vragen ze internationaal om hulp. Vooral ervaren ringers voor een langere periode zijn uiteraard gewild. Assistenten, d.w.z. mensen die zelf geen of nauwelijks enige ringervaring hebben, maar wel kans zien om een paar vogels uit een mistnet te halen en meestal maar voor een weekje komen, kunnen ze voldoende krijgen.

Gedurende de maand, die ik er doorbracht, waren er in totaal drie weken Zweedse ringers die de leiding hadden. De vierde week moesten we zelf maar zien. Verder waren er: een jonge ervaren Italiaanse ringer, een Britse ringer, minstens 70 jaar oud, maar taai, enthousiast en zeer ervaren, enkele Tsjechische assistenten, die niet zo bar veel wisten (ze studeerden voor dierenarts en werden superactief bij b.v. parasietvliegen en vogels met gezwellen), een Britse assistent, die wat ervaring had opgedaan in de USA, een ringend Noors meisje dat nog niet zoveel ringervaring had en een Duitse, die zelf niet ringde, maar wel veel ervaring als assistente had. Zo nu en dan doken er een paar Zweedse helpers op, die al vaker op de locatie hadden geassisteerd.

Een nogal bont gezelschap dus.

De Italiaanse ringer kon via de iriskleur van diverse soorten de leeftijd bepalen, maar wanneer ik hem vroeg om een demonstratie, was er altijd te weinig licht of er was geen goede loop. Dus dat kwam niet uit de verf.

Verder verbaasde het mij, dat er internationaal zo weinig praktische ervaring bestaat m.b.t. de schedelverbening. De meesten wisten het wel uit de boeken, maar toen ik het demonstreerde, gingen ze het zelf proberen. Ze werden helemaal enthousiast toen het ze zelfstandig lukte.

6. De huisvesting.

Zoals al gezegd, bestaat het station uit een tweetal bijna tegen elkaar aangebouwde huisjes.

Het ene huisje is bedoeld voor huisvesting van de ringers en assistenten en bestaat uit een ruime kamer met keukenhoek, twee grote koelkasten en een diepvriezer, twee toiletten, waarvan één met douche en vier slaapkamertjes voor twee personen. Vanuit de ramen kijk je uit op het meer met de moerasstrook op de voorgrond. Soms glijdt daar een zeearend voorbij, soms een soort optocht van Smelleken, Torenvalk en Blauwe Kiekendief. Heel vaak zijn er ook kraanvogels aan het foerageren. In de vroege morgen of 's avonds lopen er vaak elanden langs het meer. Op het meer zijn bijna altijd roodkeel- en parelduikers, zwarte zeeëenden met kuikens en vaak grauwe franjepootjes te zien.

Het andere huisje bevat, behalve nog een slaapvertrek, een soort grote kantoorruimte met de PC, de voorraad ringen, boeken, folders, jaarverslagen en wat ring-en inventarisatie gereedschappen, zoals kompassen en netten.

Boodschappen dienen wanneer nodig 30 kilometer ver gehaald te worden, bederfelijke waar kan worden opgeslagen in de koelkasten. De bewoners moeten uiteraard zelf voor het schoonhouden van de accommodatie zorgen, dus stofzuigen, dweilen, e.d.

Kleding wassen kan natuurlijk via wat geknoei in een wasbak en dan buiten ophangen. Maar in het dorp is ook een soort mini-wasserette, waar je voor 50 kronen van een wasmachine en een droger gebruik kan maken.

7. Het weer.

Eigenlijk is het weer er net als bij ons: regen, buien, wind, zon, windstilte, alles wisselt elkaar steeds maar af. Je zit hier niet alleen noordelijk, maar ook vrij hoog in de bergen. Daarom is de gematigde temperatuur een prettige bijkomstigheid. Bij berichten van het thuisfront over een hittegolf met ca. 30°C bleek de temperatuur bij ons met mooi zonnig weer toch niet verder te komen dan een aangename 22-24°C. Dat was zo ongeveer een augustus record. Daarop volgde een koude periode met frisse noordwesten wind rechtstreeks van de noordelijke oceaan, waarbij het overdag weer niet boven de 10°C uit wilde komen. Truien aan dus. Op 11 augustus

was er al een zware nachtvorst, maar dat was prima tegen de muggen, zo bleek.

8. De ringlocaties.

Het eigenlijke ringen gebeurt op een tweetal locaties. Beide zijn voorzien van een ringhut.

De ene locatie ligt in het dorp, 5 minuten lopen vanaf de verblijven, in het bos langs het riviertje, niet meer dan 300 meter beneden de waterval. Het bos, dat ik hiervoor een boreaal regenwoud noemde, bestaat voornamelijk uit berken en wilgen, meestal niet hoger dan 3 tot 4 m, met een ondergroei van veel spirea, monnikskap, wilgenroosje, grassen en zegge. Op natte, venige plekken groeit massaal wateraardbei tussen het mos. In dit bos zijn in totaal 28 mistnetten geplaatst, lengte 9 en 12 m. Sommige geschakeld tot een lange rij van wel 5 netten aan elkaar. Op plaatsen waar de bomen wat hoger zijn, zo 6 tot 7 m, staan een drietal hijsnetten, d.w.z. per hijsnet twee maal 15 meter lang en twee netten hoog. Een vangoppervlak van ca. 150 m² dus.

Op de oever van het riviertje staat de ringershut. Vanuit deze hut kon je vaak een waterspreeuw in het water bezig zien of ook wel een Grote Gele Kwikstaart. Eén keer een Sneeuwgorz. Langs de kant vaak oeverlopers, bosruiters en groenpootruiters. Wat hoger, tussen de boomtoppen, geregeld smellekens. Eén keer kwam een Slechtvalk overvliegen, een andere keer een Giervalk. Langs het riviertje huisden ook "minks", een kleine, om zijn bontpelsje gekweekte, zwarte marterachtige. Het betrof de Amerikaanse ondersoort, die wel ergens ontsnapt zal zijn. Overal zag je de sporen in het vochtige zand.

Er werd doorgaans gevangen van 6.00 uur tot 14.00/16.00 uur. Na afloop werden de netten gesloten en dichtgebonden met zeggebladeren, een noodzakelijk karwei dat iedere keer weer een extra uurtje vergde. De netten moeten tijdens een periode waarin niet gevangen wordt goed gesloten blijven, omdat er gewoon allerlei publiek langs kan lopen, een gevolg van het Zweedse Allmansrätt: alles is vrij toegankelijk voor iedereen, behalve uiteraard privé terrein.

De andere locatie ligt veel verder weg. Het riviertje komt uit in het meer en vormt daar een soort delta, bestaande uit kreken, eilanden en schiereilanden. Daarom wordt deze ringlocatie dan ook kortweg "de Delta" genoemd. Wanneer er in de delta geringd moest worden, gingen we eerst per auto naar het riviertje, ongeveer 1,5 kilometer rijden. Hier werden we vaak begroet door enkele elanden, die zich dan wel snel uit de voeten maakten. Dan in de boot, die voorzien is van een buitenboordmotor. De vaartocht naar de locatie door de kreken, steeds ondiepten vermijgend, duurde ongeveer 20 minuten. Onderweg kwam je geregeld een groep halfwassen brilduikers of middelste zaagbekken tegen.

Op een eiland, bedekt met een vegetatie van uitgestrekte zeggevelden (20 tot 30 centimeter hoog) met afzonderlijke wilgenbosjes (3 meter hoog), waren een 20-tal mistnetten geplaatst, 9 en 12 meter lang, sommige ook geschakeld. Dit eiland bleek tevens het domein te zijn van een forse rendierstier met een prachtig breed gewei. Dit beest bleek erg nieuwsgierig, want bij onze nadering vluchtte hij wel weg, nog geen 100 meter, bleef dan staan, draaide zich weer om en bleef kijken wat wij allemaal uitvoerden. Toch is dit rendier door twee mistnetten gebroken. Netten natuurlijk totaal vernield, zelfs in één van de stokken, een flinke stalen buis, zat een bocht van 90 graden.

De ringhut staat op een naburig eiland tussen wat hogere wilgen en berken. Vanwege de hoge waterstanden in het voorjaar (smeltwater!) is deze hut op palen gezet. Het verschil tussen hoog en laag water bedraagt wel drie meter. In april staat het water dan ook tot de ramen. Dan kan er uiteraard niet met mistnetten gevangen worden. Vanuit de hoge ringhut had je een prachtig uitzicht over het meer en de zich uitbreidende slikvlakten tussen de rand van de zeggevelden en de waterlijn. Vaak groenpootruiters, bosruiters, bonte strandlopers, wulpen, regenwulpen en ook kraanvogels. Kort achter de hut huisden bevers. De knaagsporen in de vorm van vrij dikke doorgeknaagde berken waren overal te zien. Bij de andere ringplek zaten ze trouwens ook, daar zag je ze soms zwemmen.

De op het ene eiland gevangen vogels moesten steeds met de boot naar het andere, met de hut, gebracht worden over een smalle kreek, uiteraard met gebruikmaking van de roeiriemen. Het glasheldere water van de krekken wemelde van de jonge forellen. Verder groeide hier veel lisdodde. Op het ene eiland vond ik een bloeiende orchidee, die zich dus van de wekenlange onderdompeling in tenminste twee meter water weinig had aangetrokken.

Hier werd doorgaans gevangen van 7.30 uur (als de motor vlot wilde starten!) tot 14.00/16.00 uur. Ook hier werden de netten na afloop gesloten en dichtgebonden met zeggebladeren.

9. De werkwijze.

Netten.

Er werd uitsluitend gewerkt met 9 en 12 meter mistnetten van Japans fabrikaat. De bejaarde Britse gastringer had nog een aantal steltlopernetten bij zich. Eénbaans, met grotere mazen en dikker garen. Op de locatie "dorp" leverden deze niet veel bijzonders op, op de locatie "delta" werden hiermee een paar bosruiters, een Bonte Strandloper, een Wintertaling, een Watersnip en wat rietgorzen en gele kwikstaarten gevangen.

Dagelijks werd er een zogenaamd netprotocol ingevuld. Dat betekent, dat op een formulier ingevuld werd: datum, initialen van ringer en assistent, temperatuur, windrichting en sterkte, bewolking en voor ieder net de tijd van openen en sluiten. Dit laatste hield weer verband met de eis, dat voor de statistiek per ringlocatie per 5 daagse periode tenminste 200 neturen gemaakt moesten worden.

Ringen.

Behalve aluminium ringen worden voor steltlopers ook roestvrijstalen ringen gebruikt.

De maten wijken voor de kleinere ringen iets af van de Nederlandse ringen. Ook hebben deze kleinere ringen een van onze ringen afwijkende benaming.

benaming	ringmaat mm	benaming	ringmaat mm
0,5	1,8	7	7,5
1	2,3	7 s	7,5
1,5	2,5	7 l	7,5
2	2,8	8	9,0
2 s	2,5	8 s	9,0
3	3,3	90	11,0
3 s	3,0	90 s	11,0
3 l	3,75	90 sp	11,0
3,5	3,5	91	13,0
4	4,2	91 s	13,0
4 s	4,2	92	16,0
5	5,0	92 s	16,0
5 s	5,0	92,5 s	18,0
6	6,0	93	19,0
6 s	6,0	94 A	23,0
6 l	6,0	99(H)	26,0
		CIC	17,5

De laatste is kennelijk een ring voor ooievaars, gezien CIC en de maat.

Een beknopt Zweeds matenlijstje laat ik hier volgen. De afwijkingen met het onze zijn niet zo groot. Tussen 2.3 en 2.8 mm wordt 2.5 mm gebruikt, i.p.v. onze 5.5 en 7 mm worden hier resp. 5.0 , 6.0 en 7.5 mm toegepast.

Soort	ringmaat in mm	Soort	ringmaat in mm
Tijftjaf	1,8	Bosgors	2,5
Goudhaan	1,8	Rietgors	2,5
Graspieper	2,3	Tuinfluit	2,8
Roodborst	2,3	Koolmees	2,8
Gele Kwikstaart	2,3/2,5	Groenling	2,8
Gekr.Roodstaart	2,3	Goudvink	2,8
Paapje	2,3	Geelgors	2,8
Rietzanger	2,3	Bontbekplevier	3,3
Spotvogel	2,3	Koperwiek	3,3
Fitis	2,3	Kruisbek	3,3
Bonte Vliegenv.	2,3	Bonte Strandloper	3,3
Zwarte Mees	2,3	Tureluur	4,2/5,0
Sijs	2,3	Bosruiter	4,2
Barmsijs	2,3	Watersnip	4,2
Boompieper	2,5	Noordse Stern	4,2
Witte Kwikstaart	2,5	Merel	4,2
Heggenmus	2,5	Kramsvogel	4,2
Blauwborst	2,5	Zanglijster	4,2
Zwartkop	2,5	Sperwer man	5,0
Matkop	2,5	Sperwer vrouw	6,0
Pimpelmees	2,5	Smelleken	6,0
Vink	2,5	Ekster	6,0
Keep	2,5	Torenvalk	7,5
Roodmus	2,5		

Het feitelijke ringen.

De uit de mistnetten geplukte vogels werden afzonderlijk in zakjes gedaan en meegenomen naar de ringhut. Daar werden ze zoveel mogelijk in volgorde van binnenkomst eerst geringd, met bepaling van soort, leeftijd en geslacht. Van iedere vogel werd tevens genoteerd: datum, tijd, netnummer, initialen van de ringer, al dan

niet in de slagpenrui, eventueel een broedvlek, totale vleugellengte, vetgraad, lichaamsrui van jonge vogels en in geval van slagpenrui de ruiscore van de hand- en armpennen.

Dus wel iets meer dan alleen soort, geslacht en leeftijd.

Van alle geringde vogels, dus ook de terugvangsten van b.v. de vorige dag, moesten precies dezelfde gegevens genoteerd worden.

Al deze gegevens werden genoteerd op keurige voorgedrukte formulieren, 25 ringnummers per formulier. Dit was dus een soort "veldboekje", waarvan af de gegevens in de PC gezet werden.

Nog een paar opmerkingen over enkele onderdelen.

De rui werd met de cijfers 1, 2 of 3 ingevuld, 1= geen rui, 2 = ruiend en 3= onderbroken rui.

Bij broedvlek kon ingevuld worden: 0= geen broedvlek, 2= kale en gerimpelde huid van de broedvlek, 3= gezwollen huid van de broedvlek.

De Zweedse vetschaal is wat uitgebreider dan de onder ons overwegend gebruikte schaal van Busse. De Zweedse schaal gaat van 0 tot 9, wat meer gedetailleerd dus. Bij vetgraad 4 kan nog juist iets van de darm gezien worden, bij vetgraad 6 is de lever onzichtbaar geworden en bij vetgraad 9 is de gehele onderzijde, dus buik, borst en hals, bedekt met vet. Zonder tekeningen kan hier eigenlijk weinig meer over gezegd worden.

Dan de post juveniele rui van de lichaamsveren. Hierbij werd onderscheid gemaakt d.m.v. een schaal voor gevlekte jonge vogels, zoals Roodborst, Blauwborst, lijsters, Heggenmus en vliegenvangers en een schaal voor ongevlekte, zoals zangertjes, gorzen, piepers, mezen, vinken, sijzen, kwikstaarten, e.d.

Schaal P, gevlekte jonge vogels.

- P0. Lichaamsrui niet gestart. Handpennen nog niet volledig uitgegroeid of met spoelresten.
- P1. Rui van keelveren begonnen. Nieuwe veren niet zichtbaar zonder te blazen.
- P2. "Vlaggen" van de nieuwe veren zichtbaar aan de zijden van de borst zonder blazen. Bovenstaartdekveren zijn "vlaggen".
- P3. Op de zijden van de keel en de borst zijn ongeveer 1 centimeter brede plekken met nieuwe veren te zien.
- P4. Over de borst is een smalle - minder dan 1 centimeter brede - baan met juveniele veren. Geen of bijna geen "pull" veren op de rug en de buik.
- P5. Geen gevlekte veren meer. Er zijn nog spoelresten aan de buikveren te vinden.
- P6. Lichaamsrui voltooid. Geen spoelen meer.

Schaal S, zangertjes, e.d..

- S0. Lichaamsrui niet begonnen. Handpennen groeien nog of hebben spoelresten.
- S1. Handpennen volledig uitgegroeid. Lichaamsrui niet begonnen.
- S2. Nieuwe veren in de vorm van spoeltjes te zien op de zijden van keel en borst.
- S3. Nieuwe veren op de keel en borst hebben "vlaggen", maar zijn niet of bijna niet zichtbaar zonder te blazen.
- S4. De nieuwe veren zijn zichtbaar zonder te blazen als smalle of brede banden langs de zijden van keel en borst.
- S5. Uitsluitend nieuwe veren, maar tenminste op de buik nog met spoelen.
- S6. Lichaamsrui voltooid. Geen spoelen meer.

In samenwerking met de mensen van Falsterbo zijn tabellen ontwikkeld, om d.m.v. de score voor de postjuvenile lichaamsrui de leeftijd te bepalen. Ik laat hier de tabel voor de Fitis volgen.

rui score	leeftijd in dagen
0	17
1	23
2	28
3	35
4	45
5	55
6	> 60

Eén van de leuke dingen hierbij was, om middels de gemiddelde rui score per dag de jonge vogels te zien verouderen.

De slagpenrui.

De notatie van deze rui is iets afwijkend van b.v. de Britse. De buitenste handpen, het kleintje dus, doet niet mee.

Een oude veer is <G> van "gammal", Zweeds voor oud.

Een uitgevallen veer(een "gat") krijgt een <0>. Een spoeltje een <1>, enz. tot <9> voor een bijna volledig uitgegroeide veer. Zitten er aan een volgroeide veer nog spoelresten, dan wordt het een <R>. Zijn ook de spoelresten verdwenen, dan wordt het een <F>. Een vleugel kan er dus uitzien als (van buiten naar binnen) G-G-0-1-4-8-R-F-F voor de hand en 7-2-0-G-G-G voor de arm. Rui van tertials en staart wordt niet genoteerd.

Opvallend was de razendsnelle slagpenrui bij Fitis en Gele Kwikstaart. Maar dit kunnen we ook in Nederland constateren.

Met de slagpenrui van de Grote Barmsijs was iets bijzonders aan de hand. We vingen direct na de broedtijd regelmatig barsmsijen met ruiende handpennen, terwijl de armpennen glanzend en gaaf waren. Een voorlopige conclusie zou kunnen zijn: alle armpennen zijn al vervangen. Maar armpenrui vóór de handpennen wilde er bij mij niet in. Het moesten oude pennen zijn. Nauwkeurige kleurvergelijking van de binnenste vers geruide handpennen en

de buitenste oude armpennen liet zien, dat de nieuwe veren inderdaad iets donkerder waren dan de oude armpennen. En ja, na enkele dagen vingen we barsijsen met handpenrui, waarbij de eerste armpen uitgevallen was. De vraag was nu: waarom zien die 1 jaar oude armpennen er zo opvallend nieuw uit? De verklaring die ik van Thomas Holmberg hoorde, was: de armpennen van de Barsiis dekken elkaar zo perfect af en worden even perfect afgedekt door de tertials, dat de zon als belangrijkste "verouderaar" er niet bij kan.

Inderdaad waren de toppen van de oude handpennen door de zon gebleekt en rafelig, voor zover ze buiten de volgende pen uitstaken. We kennen dit van veel andere soorten.

De Grote Barsiis is toch een wat merkwaardige ruier. Het schijnt regelmatig voor te komen, dat een broedende vogel al begint met de rui. Bij het grootbrengen van de jongen stopt de rui, om verder te gaan nadat de jongen zelfstandig zijn. Een typisch voorbeeld van "suspended moult".

10. De muggen.

Ja, die beruchte muggen. Bovendien, niet te vergeten, de "knotjes". In juli waren ze er volop, je had altijd wel ergens een paar muggenbulten. Smeren met één of ander afweermiddel helpt wel, maar dit betekent meestal smeren met vergif. Gelukkig neemt de plaag af in augustus, eind augustus zie je ze nauwelijks meer. Behalve muggen en "knotjes" waren er ook dazen in diverse soorten, maar meestal niet zoveel dat ze echt lastig werden.

Nu we toch bij de insecten beland zijn, ook enkele soorten vlinders en libellen konden waargenomen worden. Van de vlinders huist hier een blauwtjessoort, die van geheel Scandinavië alleen dáár voorkomt. Verder een heel donker, bijna zwart zandoogje, veel gelijkend op het in de bergen van midden-Europa alom tegenwoordige bijna zwarte zandoogje, maar toch een andere soort. De enige libellensoort, die geregeld te zien was en ook wel eens in een mistnet belandde, was de Blauwe Glazenmaker.

11. De vogels.

Eindelijk, de vogels. Ik had een stille hoop op een aantal nieuwe handsoorten, zoals Roodkeelpieper, Struikrietzanger, Taigagaai, Haakbek, Grijskopspecht of een Drieteenspecht, e.d. Niet dus. Verder dacht ik aan bijna dagelijks voorkomende ijsgorzen, bosgorzen, enkele dwerggorzen, roodmussen, enz. Ook niet. Toch wel twee nieuwe handsoorten, maar dit betrof een Dwerguil en een Moerasneeuwhoen. Nieuwe "waarneem"-soorten: Drieteenspecht en Sperweruil. De locatie ligt toch nog wat te zuidelijk voor echt bijzondere noordelijke soorten.

De bulk van de gevangen vogels bestond voor de locatie "dorp" uit fitissen, voor de locatie "delta" uit rietgorzen. Op de locatie "dorp" iedere dag wel een aantal goudvinken, de grote noordse natuurlijk en op beide locaties dagelijks een aantal roodgesterde blauwborsten en gele kwikstaarten, de ondersoorten flava flava, flava thunbergii en hybriden van beide. Eénmaal een Roodmus. Verder heel sporadisch de voor ons gewone soorten als Rietzanger (1x), Grasmus (1x) en Tjiftjaf (2x). De Graspieper was zeldzaam (<10), maar van de Boompieper werden weer dagelijks enkele exemplaren gevangen. Geheel ontbrekend zijn b.v. Kleine Karekiet en Sprinkhaanzanger.

Bijzonder voor mij waren natuurlijk de vangsten van ruiende koperwieken, kramsvogels, kepen, sijzen en grote barmsijzen. Dat zie je hier in Nederland tijdens de trek zelden of nooit.

Per dag en per locatie (soms werd er op een dag op beide locaties gevangen vanwege voldoende beschikbare mensen) lagen de aantallen gevangen vogels zo tussen 50 en 100, inclusief de terugvangsten. Soms weinig nieuwe en veel terugvangsten, b.v. 35 nieuw en 30 terug.

Hier volgt een willekeurig daglijstje van locatie "dorp":

Fitis	41
Grote Barmsijs	3
Sijs	11
Pimpelmees	1
Bonte Vliegenvanger	1
Rietgors	2
Keep	1
Gekraagde Roodstaart	1
Roodgesterde Blauwborst	1
Gele Kwikstaart	1
Tuinfluit	2
Koperwiek	1
Totaal	66 en bovendien 22 terugvangsten

Een willekeurig daglijstje van de locatie “delta”:

Fitis	15
Grote Barmsijs	25
Graspieper	1
Gele Kwikstaart	2
Gekraagde Roodstaart	1
Roodgesterde Blauwborst	7
Rietgors	21
Tuinfluit	2
Bonte Strandloper	1
Totaal	75 en bovendien 16 terugvangsten

Het aantal vogels dat in die maand door mijn handen is gegaan, heb ik niet bijgehouden, maar een duizendtal lijkt me niet te laag geschat.

Over de broedvogels van het dorp en de omgeving zijn nog een paar merkwaardige dingen te vertellen.

Het aantal broedparen van de Merel was erg laag, 1 of 2. Er huisde 1 groenlingfamilie in de buurt. Wel overal kepen, maar slechts een enkele vinkenfamilie. Overal koperwieken, kramsvogels en een paar

zanglijsters, echter ontbraken de Huismus, de Boerenzwaluw en de Spreeuw geheel.

In de onmiddellijke omgeving hadden in 2004 een paartje dwerggorzen en een paartje witbandkruisbekken gebroed.

12. Belangrijkste verschillen en overeenkomsten.

Eén van de verschillen waar ik al spoedig mee werd geconfronteerd: de ringseries in Zweden beginnen met 00 en eindigen met 99 (laatste twee cijfers). Bij ons resp. 01 en 00. Dat was even wennen, want aan het eind van een serie was ik steevast een ring kwijt. Uitleg mijnerzijds wekte grote verbazing bij het internationale gezelschap.

Dan het invoerprogramma. Het lijkt opvallend veel op POOT. Alleen was het lastig, dat je niet eenvoudig terug kan naar een vorig record, om b.v. iets te verbeteren. Het moest in één keer goed. Eigenlijk is dit programma een soort combinatie van POOT en TREKTELLEN, zoals we nu zelf ook hebben. Als ieder(e) ringstation/ringer de dagvangsten dagelijks invult, kunnen alle belangstellenden in Zweden zien, wat er door alle ringstations gevangen is. Omdat dit programma meteen sorteert, zie je de plaats van ieder ringstation op de ranglijst. Tot grote vreugde van de Zweedse collega's stonden we op een bepaalde dag op de 4^e plaats van de nationale ranglijst. Er is dus een zeker competitie element.

Een Euringcode viel nergens te bespeuren. De soorten moesten met een op 5 letters afgekorte naam ingevoerd worden. Het merkwaardige is hierbij, dat sommige namen van het Zweeds uitgaan, andere weer van de Latijnse naam.

Voorbeelden:

Blhåk, van het Zweedse Blåhake = Blauwborst;

Röhak, van het Zweedse Rödhake = Roodborst;

Säspar, van het Zweedse Sävspår = Rietgors';

maar:

Cafla, van Carduelis flammea = Grote Barmsijs;

Caspi, van Carduelis spinus = Sijs;

Sybor, van Sylvia borin = Tuinfluiter.

Als deze Zweedse vogels in de Euringdatabank ingevoerd moeten worden, zal er ergens onderweg een vertaalslag nodig zijn.

13. Tenslotte.

En zo kwam ook aan deze maand ringen een eind.

Op de terugweg stonden er nog twee kraanvogels op een paar meter afstand naast de weg te foerageren. Toen ik langzaam langs reed, hieven ze even de kop op en keken me na. Ik beschouwde het maar als een laatste groet.

Ik heb uiteraard nieuwe ervaringen opgedaan, ook het e.e.a. geleerd aan nieuwe dingen en ook oude dingen opgefrist, b.v. vergelijk het nummer van iedere nieuw aan te leggen ring consequent met het nummer in de lijst dat aan de beurt is. Lees het ringnummer van een terugvangst consequent tweemaal af. (Doen wij dat allemaal?). Ter voorkoming o.a. van terugmeldingen van heggemussen, die als Roodborst geringd zijn.

Wie mee wil helpen ringen op het Ånnsjön Fågelstation, moet eerst maar eens op de website kijken: www.annsjon.com Daar staat heel wat informatie op. O ja, aan een volledig bevoegde ervaren ringer, die tenminste 2 weken komt, wordt SEK 100,- per dag uitbetaald, dat is ongeveer 11 euro, ter bestrijding van de onkosten. Zo was het tenminste in 2004.

Literatuur:

- Lake Ånnsjön Bird Observatory, Sweden, Annual report 2003 (met samenvattingen in de Engelse taal)

Ton van Ree

Krimpen aan de Lek